

μπαστούνι

Τετάρτη, 29 Φεβρουαρίου 2012
11:38 πμ

134

Σημασία

μπαστούνι

(Ναυτ. Ορολογία)

Ο αρχ. Πρόβολος. Το ξάρτι στην άκρη της πλώρης πάνω από το ακρόπρωρο.

Ετυμολογία από το ιτ. Bastone < από την λατ bastum < Ελλ. βαστάζειν).

Από την ίδια ρίζα το [μπαστιμέντο](#) = bastimeno (batiment) που σημαίνει κτίσμα αλλά και ναυπήγημα.

Bastone

Ogni asta che serve a tenere spiegata una vela. Prende il nome della vela cui serve: bastone di fiocco, bastone di coltellaccio, bastone di scopamare, ecc. (ma anche asta di fiocco...).

Βακτηρία

βακτηρία, ή= βάκτρον, ράβδος, κοντάρι, μπαστούνι, σε Αριστοφάνη., Θουκιδίδη· ράβδος, την οποία κρατούσαν ως σύμβολο εξουσίας οι δικαστές, σε Δημοσθένη.²⁶⁵

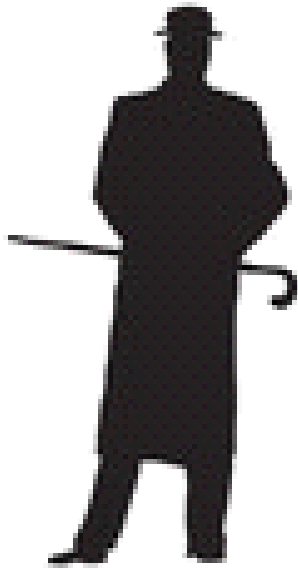
ΠΕΡΙΣΟΤΕΡΑ ΣΤΟ

[ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ](#)

Μπαστούνι ως βακτηρία

Μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα το μπαστούνι που κρατούσαν οι κύριοι είχε διακοσμητικό χαρακτήρα.

Σήμερα μπαστούνι κρατούν οι γέροι, οι τραυματίες και οι ανάπηροι.



μπαστουνιά, κτύπημα με μπαστούνι (όπως και το ματσούκι, η ματσουκιά, το σφυρί ή σφυριά)



La Bastonnade,

Bastonnade,
εικόνα για την τύχη των κατάδικων από
τον Pierre Zaccone

Ραβδισμός: τιμωρία για τους
απείθαρχους κατάδικους.

όμως **μουστουνιά**= γροθιά στο πρόσωπο (μουστρα =μόστρα, φάτσα, αυτό που προβάλλει από το Ιταλ. Mostra = βιτρίνα, εκθεση)

ἦσαν ἓνα χοιροβοσκὸν ὅπου ἔβλεπε ταῖς λότταις,
 μίαν μουστουνίαν τοῦ ἔδωκεν καὶ στραβομασελλίζει·
 καὶ ἔπε μου, βρέ χοιροβοσκέ, τούτην τὴν ἴλην ὥραν
 ἐπέρασε ὑπὸ δὲ χαμαὶ ἓνα μικρὸν φουσαῖτον,
 ἐξήντα πέντε φλάμπουρα τῶν ἑκατὸν χιλιάδων,
 κῆ ἂν εἶχαν καὶ ἔς τὴν μέσην τοὺς ὀλόχρυσην μπαρμπέραν;
 Θαμμάζουμαί σας, ἄρκοντες, τὰ λόϊα ποῦ μου λέτε,
 πρῶτα χτυπᾶτε μουστουνία καὶ ὕστερις ῥωτᾶτε·

9453.67

Φαίνεται ὅτι αὐτὴ ἡ προληπτικὴ ανακριτικὴ μεθοδὸς διετηρήθη μεχρι τὴν περίοδο των κλεφτῶν.

Ὡς ἀκούσεν ἡ κλεφτουριά, ὡς ἀκούσεν ὁ πρῶτος,
 ἐκεῖνος που του βάρεσε τρεῖς χαντζαριαίς, του λέει.

«Πές μας, να ζης, πραματευτή, πουθε κρατεῖ ἡ γενιά σου;
 — Τέτοια καρδιά σκληρόψυχη βαστάτε οἱ μαύροι κλέφταις,
 τον ἄνθρωπο τον σφάζετε κ' ὑστέρα τον ρωτᾶτε !

714.151

Ματσούκα ἢ ματσούκι

Σ Ε Ι Ρ Ο Μ Α Σ Τ Ι Ν .

Σειρομάστιν . Alii hastam , alii lanceam , alii
 speciem iaculi , alii instrumentum quoddam
 ferreum ansam , vel manubrium habens li-
 gneum interpretantur . *Σειρομάστις* , vel *σειρο-*
μάστιξ componitur ex *σειρός* , id est scrobs , ca-
 vum , & *μάστιξ* , id est flagellum ; ferream cla-
 vam significat , quo laterones principum Tur-
 carum uruntur ad arcendos , & pellendos ho-
 mines . Galli vocant *masue d' armes* . Vid.
 supra vocem *ματσοῦκα* .

Δες και περισσότερα στο [μάστιξ](#)

Ετυμολογία : Από τη βενέτικη *mazocca* ^{9321.365}

**MAZZÚCO, s. m. Voce aut. detta 'metaf
per ZUCA e quindi per Testa.**

DAR SUL MAZZUCO, Dar sulla testa.

**MAZZUCÒN, add. Capassone, Agg. d'u-
mo duro d' intelletto, di poca capacità.
Dicesi ancora Capocchio; Bietolone; Biz-
zocone; Scorzone; Babbaccio; Bue; Buac-
cio.**

154.464

Τοπωνύμια

Υπάρχει Ποντιακό τοπωνύμιο [Ματσούκα](#)* με ίδιον γλωσσικό ιδίωμα όπως αναφέρει σε ειδική μελετη του ο Σωφρώνης Χατζησαββίδης, με τίτλο «Φωνολογική ανάλυση της ποντιακής, Ιδίωμα της Ματσούκας». -Θεσσαλονίκη 1985. βλ. και παραδόσεις [22. ΟΙ MATZOYKATEΣ](#). παρακάτω.

Ισως το επωνυμο Ματσούκας να είναι τοπωνυμικο και οχι επαγγελματικο. Το ματσούκι είναι απλούστατης κατασκευής ώστε να μην απαιτείται ειδικός επαγγελματίας (ματσουκάς) για την κατασκευη του.το ουσιατικο ματσουκάς δεν μαρτυρειται ουτε η συνηθης παρατοπισμένη εκδοση ματσούκας. Όπως πχ. Μαχαιράς και Μαχαίρας (επώνυμα) , Τσεκούρας. Ο κατοικος της ποντιακης Ματσούκας λεγεται Ματσουκάτος και κατά την τοπικη προφορά ματσουκάτς > ματσουκάς και ωραιοποιηθεις εις Ματσούκας.

ΜΑΤΣΟΥΚΑ(Macka)

Η ΜΑΤΣΟΥΚΑ είναι μία περιοχή νοτια της ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ. Έως το 1923 στην ΜΑΤΣΟΥΚΑ υπήρχαν 70 χωριά, 47 απο αυτα ήταν ελληνικά, 9 μικτά και μόνο 14 τους ήταν τουρκικα.Μέχρι τις μέρες μας τρία ελληνικά μοναστήρια (Ιωάννης βαζελώνας, Παναγία Σουμελά,Γεώργιος Περιστερέοτας) συντηρούνται. Σήμερα στη περιοχή ΜΑΤΣΟΥΚΑ οι απόγονοι των Ελλήνων που αναγκάστηκαν να γίνουν μουσουλμάνοι μιλούν ακόμη ελληνικά..."Η ΡΩΜΑΝΙΑ ΚΙ ΑΝ ΕΠΕΡΑΣΕΝ ΑΝΘΕΙ ΚΑΙ ΦΕΡΕΙ ΚΙ ΑΛΛΟ"

Η λέξη Ματσούκα παράγεται από τη λέξη ματσούκι, που σημαίνει ραβδί, βακτηρία, ξύλο που κρατάει ο άνθρωπος στο χέρι, προφυλασσόμενος από κάθε επιτιθέμενο άνθρωπο ή ζώο. Στην Άνω Ματσούκα και ιδίως στην Κουνάκα δεν περπατούσε άνδρας δίχως να κρατάει «την ματσούκα», κατά την τοπική διάλεκτο. Έτσι η περιοχή λέγονταν «Ματσούκα»και οι κάτοικοί της Ματσουκαίοι ή Ματσουκάτ'.

<http://pontos-patridamou.blogspot.com/2011/10/macka.html#ixzz3DSFSO9Tg>

Άλλη ερμηνεία

ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ στο: 9453 :ΤΑ ΚΥΠΡΙΑΚΑ - Η ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΓΛΩΣΣΑ δινει μια διαφορετικη ερμηνεια

Μακοῦτσιν· ἡ σαῖτα τῆς ὑφάντιδος· κάρενο ἐνι τὸ μακοῦτσίν σου. — σήμερα ἔγεινε μακοῦτσιν. β'. σκωπτικῶς· ποῦ 'πᾶς, βρέ μακοῦτσιν. Παρὰ δ' Ἑσυχίῳ ὑπάρχει **μάκορ***· ἐργαλεῖον γεωργικόν, ὅπερ ἴσως εἶνε ταῦτόν τῇ δικέλλῃ ἢ τῇ μακέλλῃ, ἣτις κατ' αὐτόν πλατεῖα δίκηλλα ἦν. Ἀλλαχοῦ δ' αὐτὸ καλεῖται **ματσοῦκι**, τροπῇ τοῦ *κ* εἰς *τσ*, παρ' ἡμῖν ὁμῶς οὕτω λέγεται ἡ χονδρὴ ῥάβδος ἢ τὸ ῥόπαλον, ὅπερ ὁ Κοραῆς παράγει ἐκ τοῦ λατ. **maxuca** ἢ **mazuca**. Ἀλλὰ διὰ τί νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ δύνανται ἀμφοτέρα νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν ῥίζαν **μακ**·, ἣν βλέπομεν συζομένην μὲν ἐν τῇ Κυπρία λέξει **μακοῦτσιν**, ἀναφερομένην δὲ καὶ παρὰ τοῦ Ἑσυχίου καὶ σύμφωνον ὅλως οὔσαν πρὸς τὸν σκοπὸν μας; Ἴδε καὶ **μαζράκιν**.

9453.335

Μαζράτσιν· ὁ μπλάστρης, δι' οὗ ἀνοίγομεν τὰ διὰ τὰς πίττας φύλλα· ἔπαρε τὸ μαζράτσιν κῆ ἀνοιξέ μου ἕναν φύλλον. Ὁ δ' Ἑσυχίος λέγει· **μάζακισ** δόρυ Παρθικόν. Ἴδε καὶ **μακοῦτσιν**.

αυτοθι

Hesychius Lexicogr., <i>Lexicon (A—O)</i> .	
(118.)	Μακετία· ἡ Μακεδονία
(119.)	μάκιστος· πορρώτατος· ὄφελος ἔχοντα
(120.)	μακιστήρ· βέλος· τάσσεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μεγάλου Aesch. Pers. 698
(121.)	†μάκιστι· λοιμός
(122.)	Μάκκος· ... βασιλεύς
(123.)	μάκκορ· ἐργαλεῖον γεωργικόν, ὡς δίκηλλα
(124.)	μακκούρα· χειρὶ σιδηρᾶ, ἣ χρῶνται πρὸς τοὺς ἵππους
(125.)	μακκοᾶν· παραφρονεῖν· προσποιεῖσθαι μὴ ἀκούειν
(126.)	μακούνιον· δίκτυον κιχλῶν, ὅπερ τινὲς νεφέλην

Από το υποκοριστικό του **μάκορ** , το **μακόριον**

Η δε **μακκούρα** ευκολα εγινε **μαγκούρα**

ΠΒΛ. Τραγούδι «Λέγκω » του Γιαννη Μαρκόπουλου

Στην κυρά μάνα μας μη δίνετε βοήθεια

ούτε **μαγκούρα** στο προσκέφαλο σιμά

γιατί θα δέρνει κάθε μέρα τα παιδιά της

κι όταν μιλάω θα με λέει αληταρά.

Παραδόσεις

22. ΟΙ ΜΑΤΖΟΥΚΑΤΕΣ.

Όταν ο σουλτάνος πήρε την Τραπεζούντα, πολλοί από τους χριστιανούς κατέφυγαν στα βουνά. Ύστερα από λίγο έκαμαν την απόφαση να κατεβούν με τους άλλους βουνίσιους, να πάρουν πάλι την πόλη.

Άρματα δεν είχαν, παρά μόνο **ματζούκες** κι αξίνες. Το σχέδιο τους ήταν να μπουν στην πόλη και να

χτυπήσουν τους Τούρκους την Παρασκευή το μεσημέρι, την ώρα που όλοι τους θα ήσαν μαζεμένοι στα τζαμιά.

Όπως αποφάσισαν έκαμαν, και το σχέδιο τους επέτυχε. Αλλ' ήρθαν έπειτα μεγάλο πλήθος Τούρκοι καλά αρματωμένοι και τους ενίκησαν άλλοι από τους χριστιανούς σκοτώθηκαν στον πόλεμο, και τους άλλους τούς έπιασαν ζωντανούς. Όλους αυτούς τούς πήραν και τους έσφαξαν έξω από τα τείχη, σ' ένα μέρος που το λεν από τότε Κιαούρ Μεγίτάνι, δηλαδή Πλατεία των Απίστων. Και το μέρος αυτό οι Τούρκοι το εθεωρούσαν καταραμένο κα. το είχαν αφημένο έρημο, ενώ γύρω ήσαν όλα τα μέρη χτισμένα. Και δεν πάνε πολλά χρόνια που άρχισαν να χτίζουν κι εκεί, και έχτισαν πρώτα εργαστήρια, ύστερα λουτρό, ύστερα τελωνείο και άλλα χτίρια.

Από τότε είχαν συνήθεια οι Τούρκοι, κάθε Παρασκευή μεσημέρι, να σφαλούν τις πόρτες του κάστρου, και μόνο τώρα, στα ύστερα, έπαψαν να τις σφαλούν. Και την πόρτα εκείνη που μπήκαν οι χριστιανοί, την έχτισαν και είναι ακόμη ως τα σήμερα χτισμένη.

Από τις **ματζούκες** που είχαν οι βουνίσιοι, ονομάσθη και η χώρα των **Ματζούκα**. (ΤΡΑΠΕΖΟΥΣ)

N. Πολιτου - Παραδοσεις 1013.17 [8]

Ετυμολογία

Μπαστουνι

Από το Ιταλικο bastone

bastóne *prov.* baston; *port.* bastão *fr.* bâton (*illir.* bât). Per alcuni dalla radice stessa del *lat.* BAC-ULUM e del *gr.* BAK-TRON (= celto (*irl.*) BACAL, BACHAL) che valgono lo stesso e fan capo al *gr.* BÀ-O, *fut.* BÀS-O *andare*: *propr.* appoggiarsi nel camminare (v. *Base*); ma che altri più correttamente traggono dal *gr.* BAST-ÀZEIN *sostenere*, ond'anche il *b. lat.* BASTUM *palca* (*cf.* *Basto*). — Fusto o ramo d'albero rimondo che serve per lo più ad appoggiarsi o ad offendere e difendersi: per *estens.* Quella bacchetta che si dà ai supremi comandanti o magistrati in segno di autorità; *metaf.* Aiuto, Appoggio, Sostegno.

Deriv. *Bastonàre; Bastonàta; Bastonatóre; Bastonatúra; Bastoncèllo-étto-íno.*

Screen clipping taken: 15/5/2013 3:14 μμ

Ξενόγλωσσα

Λατινικά baculum< βάκτρον

Αγγλικά stick, cudgel,staff, cane

Γαλλικά baton, Canne

Ιταλικά bastone

Συνώνυμα

Ματσούκι

Ή ματσούκα

ματσούκα η· ματσούχα·

1)

α) Ραβδί χοντρό που απολήγει σε σφαιροειδή όγκο, κορύνα, ρόπαλο, βαρδούκιον:

Με την ματσούκαν πολεμώ τον άνεμο να δειρώ (Σαχλ. Ν 9)·

β) παλούκι, πάσσαλος:

(Προδρ. ΙΙΙ 199).

2) (Μεταφ.) πέος:

γαδάρων ματσούκας (Σπανός Β 129).

[<μεσν. λατ. mazuca <λαϊκ. λατ. *matteūca. Η λ. στο Du Cange (-τζ-, λ. μάτζα) και σήμερα]

Παράγωγα

ματσουκάτος

Στρατιώτης οπλισμένος με ματσούκα:

Εγώ ήμην υποληπτική κι εσύ ήσουν ματσουκάτος (Προδρ. Ι 68).

[<ουσ. ματσούκα + κατάλ. -άτος. Η λ. τον 11. αι.]

Ματσουκιά

Χτύπημα με ματσούκι:

ραβδιές και ματσουκίες απάνω στα πλευρά σου (Διήγ. παιδ. 170).

[<ουσ. ματσούκα ή ματσούκι + κατάλ. -ιά. Η λ. και σήμ.]

Επώνυμα

Ματσούκας < Ματσουκάς

Ο κατασκευαστής ροπάλων ή , το και πιθανότερον, ο κατοικς της Ματσούκας Πόντου.

Ο φέρων ρόπαλο καλείται **ματσουκάτος**

Αλυσίδα καταστημάτων ξηρών καρπων.

Ματσούκης.

Παλιό Λιθογραφείο "Εργίνος - Ματσούκης" και κατόπιν μηχανογραφικά έντυπα "Ματσούκης ΑΕ".

οἰκονόμου τῶν εὐαγῶν οἴκων τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ περιβλέπτου πατρικίου καὶ
μεγάλου οἰκονόμου τῶν εὐαγῶν οἴκων, τοῦ Ματζούκη, περιέχον αὐταῖς λέξεσιν
οὕτως· «ἐπεὶ καὶ ἑτέραν πρόσταξιν ἐδεξάμεθα τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν
βασιλέως, διορίζουσιν ἡμῖν οὕτως·

314.11

Αναφορές

--- Ο καβουρας

"Ο Κάβουρας που τον θωρεί, χαράν μεγάλην πήρε:

-- Καλώς το δείπνον το πωρνό, δείπνον το μεσημέρι.

Αν μου πομείνει και λίο, τραβώ το μέσ' στην τρύπα.

Μια **ματσουκιά** του χάρισεν απάνω στο καπάκι,

αν ήταν πέτρα ράγιζε και μάρμαρον εσκόρπα,
που να'ταν στεροκάροβο, επήγαινε και τα'ρτει.
Οι Δράκοι που τ' ακούσασι, 'που τα βουνά εφύγαν,
μα ο Θεός οργίστηκε και χάλαζα θα βρέξει.
Έπλωσε τα δαχτύλια του, τον Κωνσταντή αγκαλιάζει,
'πλώνει και τους δαχτύλους του, παίρνει του τη **ματσούκα**."

(Ο Κωνσταντής και ο Κάβουρας, ακριτικό)

Pasted from <[ΠΗΓΗ](#)>

--- Οι Βάρβαροι

-Γιατί οι δύο μας ύπατοι κ' οι πραιότερες εβγήκαν
σήμερα με τες κόκκινες, τες κεντημένες τόγες
γιατί βραχιόλια φόρεσαν με τόσους αμεθύστους,
και δαχτυλίδια με λαμπρά γυαλιστερά σμαράγδια
γιατί να πιάσουν σήμερα πολύτιμα **μπαστούνια**
μ' ασήμια και μαλάματα έκτακτα σκαλισμένα;
Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα
και τέτοια πράγματα θαμπόνουν τους βαρβάρους.

Περιμένοντας του Βαρβάρους - Κ. Π. Καβάφη

-- Η βερκκα

Εκούμπησεν την **βέρκκαν** του
Να πει τ'άρφαβηταρκια
Κι πάνω κει την **βέρκκαν** του
Κλωναρκια εφουούσαν
κει πάνω κεινα τα κλωνια του
Πουλιά εκελαηδούσα
ΔΗΜΟΤΙΚΟ -ΚΥΠΡΟΥ

Βιβλιογραφία

9453

Τίτλος: ΤΑ ΚΥΠΡΙΑΚΑ - Η ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΓΛΩΣΣΑ

Συγγραφέας: ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Εκδότης: Π. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Έτος: 1868